

کتاب‌شناسی دکتر غلامعلی افروز

شهلا پروین زاد

آثار دکتر افروز اعم از تألیف و ترجمه، از اولین اثر «انقلاب به زبان ساده» در سال ۱۳۵۹ تا آخرین آنها «اختلالات یادگیری» منتشر شده در آبان ماه سال ۱۳۸۵، به بیش از ۲۵ عنوان کتاب در زمینه‌های متنوع روان‌شناسی نظری، آموزشی و کاربردی می‌رسد.

برخی از این آثار همچون «مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و آموزش و پرورش کودکان استثنایی» در یک فاصله یازده ساله، به دلیل استقبال مجامع علمی و نیاز جامعه، به چاپ بیست و چهارم رسیده و برخی دیگر تاریخ چاپ‌های هشتم، نهم و دهم را بر خود دارند. یکی از ویژگی‌های ممتاز آثار استاد افروز این است که وی مباحث روان‌شناسی را با توجه به اصول ارزشی اسلامی غنا بخشیده است. در کتاب‌شناسی حاضر، آثار استاد را به ترتیب در دو بخش:

الف: آثار تألیفی

ب: ترجمه‌ها

به ترتیب زمان انتشار چاپ اول تنظیم کرده‌ایم که می‌خوانید.

موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۳، (چاپ اول، ۱۳۷۰)، ۲۳۶ ص، وزیری.

دکتر «جان لندن داون» پزشک انگلیسی برای نخستین بار در سال ۱۸۶۶ ویژگی‌های کودکان موسوم به منگل (سندرم داون)، را توصیف کرد. سندرم یا نشانگان داون که به نام این پزشک نامگذاری شده، یک ناهنجاری کروموزومی است که انواع گوناگونی دارد و توسط آزمون‌های ژنتیکی و یاخته‌شناسی و بررسی‌های افراد خانواده و آزمایش آب کیسه جنینی می‌توان پی به وجود آن برد. خوشبختانه همان گونه که استاد مولوی در مقدمه خود بر این اثر نوشته، انجام تمامی آزمایش‌ها و بررسی‌های لازم و آزمایش‌های تخصصی آن در کشورمان امکان‌پذیر است.

دکتر افروز در این اثر، کلیه مسایل کنونی این عارضه را مورد بررسی دقیق قرار داده، امکانات تداوی، تعلیم و تربیت، برنامه‌های آموزش و پرورش، شکوفایی استعدادها، آموزش حرفه‌ای، کارگاه‌های ویژه، توانبخشی و یادگیری، مسایل خانواده و کودکان مبتلا، موسسات مربوطه موجود، مسایل بارداری و ازدواج و دیگر مشکلات مرتبط با این کودکان را بررسی و در هر مورد رهنمود داده است.

الف: آثار تألیفی

• انقلاب به زبان ساده

نوشته: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، بی‌نا، اسفند ۱۳۵۹، ۳۶ ص، رقمی.

«انقلاب به زبان ساده» ترجمه فارسی متن سخنرانی دکتر افروز به زبان انگلیسی در سمینار اولین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران در انگلستان است.

این سمینار در دهم اسفند ۱۳۵۹ (اول مارس ۱۹۸۰)، به همت موسسه اسلامی لندن در دانشگاه لندن برگزار شد. خلاصه این سخنرانی همراه با سه سخنرانی دیگر به صورت کتابی تحت عنوان انقلاب اسلامی

«Islamic Revolution» توسط موسسه مذکور در تیراژی نسبتاً وسیع انتشار یافت.

در این اثر که لحنی خطابی دارد، دکتر افروز پس از اشاره‌ای به تاریخ اسلام و تشیع و الگوهای اصیل این مکتب، انقلاب اسلامی ایران را استمرار نهضت تو حیدی انبیاء(ع) و آغاز فتح تازه‌ای در ادامه تلاش و مبارزه علیه فتنه‌ها، نابرابری‌ها و قیامی علیه تمامی آنچه که قیادت و عظمت انسان را به ضعف و اسارت می‌کشد دانسته است.

• مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و توان بخشی کودکان سندرم داون

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ چهارم، تهران،

**مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و آموزش و پرورش
کودکان عقب‌مانده ذهنی**

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران،
موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۱،
۲۳۵ ص، وزیری.

«عقب‌ماندگی ذهنی» بنا به تعریف: شرایطی است
که بر ضعف توانایی عمومی و نقصان رشد هوشی
دلالت دارد. در میان کودکان استثنایی،
دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی به واسطه پیچیدگی
خاص پدیده هوش و عقب‌ماندگی هوشی، جایگاه
قابل ملاحظه‌ای دارند.

مطابق آمارهای مختلف بین‌المللی که مبتنی بر
تحقیقات و مطالعات فراوان است، حدود سه
درصد از کل کودکان دانش‌آموز در سنین مدرسه‌رو
(۶ تا ۱۷ یا ۷ تا ۱۸ سال)، به‌طور قابل ملاحظه‌ای
دچار عقب‌ماندگی ذهنی بوده و قادر به استفاده از
برنامه‌های عادی آموزش و پرورش نیستند. در
جامعه ما، در حال حاضر (۱۳۷۱)، از جمعیت ۱۰
میلیونی دانش‌آموزان، حداقل ۳۰۰/۰۰۰ نفر
عقب‌مانده ذهنی اند و طبیعی است که آشنایی هر چه
بیشتر با علل و وقوع عقب‌ماندگی ذهنی و روش‌های
پیشگیری از آن، و نیز فراهم کردن تسهیلات و
امکانات ویژه برای آموزش و پرورش آنها از اهمیت
ویژه‌ای برخوردار است.

دکتر افروز در اثر حاضر، طی هفت فصل به ترتیب:
علل عقب‌ماندگی ذهنی / طبقه‌بندی افراد
عقب‌مانده ذهنی / علل عقب‌ماندگی ذهنی و
پیشگیری / هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی کودکان
عقب‌مانده ذهنی / تعیین برنامه درسی برای کودکان
عقب‌مانده ذهنی / و «تجزیه و تحلیل تکلیف» این
گونه کودکان را مورد بحث و بررسی قرار داده است.
در پایان کتاب، فهرستی از مدارس و مراکز آموزشی
کودکان عقب‌مانده ذهنی و نیز فهرست مراکز
توانبخشی و نگهداری عقب‌ماندگان حسی نیز آمده است.

**نگاهی به روش‌های تعلیم و تربیت و
اختلالات رفتاری رایج در کودکان**

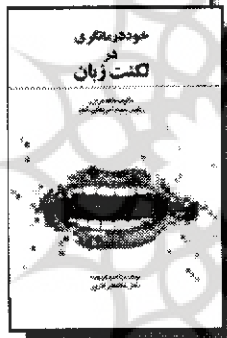
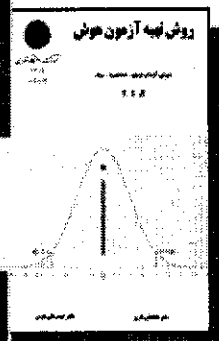
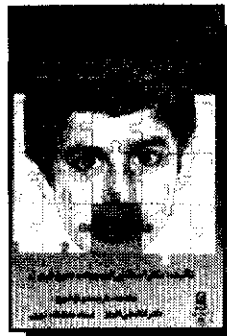
تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران،
انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۷۲،
۱۲۲ ص، وزیری.

«رفتار» در انسان، امری تحصلی، نامحدود،
دائم‌التغییر و نزد حیوان، امری تکوینی، محدود و
نسبتاً ثابت است. در گستره حیات فردی و اجتماعی
انسان، چیزهای بیشماری با طرق مختلف و متنوع
برای یادگیری وجود دارد. انسان تقریباً همه چیزها
را یاد می‌گیرد. با در نظر گرفتن فرض‌های کلی در
زمینه تغییر و اصلاح رفتار، می‌توان آنها را با استفاده
از شیوه‌های اصلاح رفتار، اگر وجود ندارد، به
وجود آورد، اگر مطلوب است، حفظ نمود و اگر
ضعیف است تقویت کرد و اگر نامطلوب و

افراد استثنایی امری رایج بود. طلوع مسیحیت در
شرق و گسترش آن در غرب و ظهور اسلام، سرآغاز
تغییر نگرش مردم نسبت به کودکان استثنایی بود.
مؤلف در این اثر، پس از مقدمه‌ای کوتاه درباره
شناخت و شأن انسان از دیدگاه اسلام و ویژگی‌های
مولود انسان به هنگام تولد از نظر رسالت انسانی و
نیز ویژگی‌های انسان در رابطه با مرگ، به موضوع
کودکان استثنایی پرداخته و ضمن تعریف این دسته
از کودکان، مسایل مرتبط با کودکان استثنایی
کشورمان را مورد بحث و بررسی قرار داده است.
کتاب در ۱۱ فصل سامان یافته و دارای سه فهرست
ضمیمه بدین شرح است.

الف: فهرستی از مراکز و مدارس استثنایی.
ب: واژه‌نامه فرهنگ اصطلاحات خاص روان‌شناسی
و آموزش و پرورش استثنایی.
ج: فهرستی چند از منابع موجود در رابطه با کودکان
استثنایی.

شناخت / کودکان استثنایی / نگاهی به کودکان و
دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی / نظری به کودکان و
دانش‌آموزان نابینا و نیمه‌بینا / نگاهی به کودکان و
دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه‌شنوا / اختلالات گویایی /
کودکان ناسازگار / نگاهی به کودکان تیزهوش /
معلولیت‌های حسی - حرکتی / اختلالات خاص
یادگیری / و «وظایف و مسؤولیت‌ها در رابطه با
کودکان استثنایی» عناوین یازده‌گانه این اثرند.

روان‌شناسی رابطه‌ها

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ چهارم، تهران،
انتشارات دانشگاه تهران، (چاپ اول، ۱۳۸۲)،
۱۴۳ ص، رقمی.

در این اثر، مؤلف کوشیده است تا مبانی
روان‌شناسی روابط متقابل اعضای خانواده را با
زبانی ساده و از منظری روان‌شناسانه مورد تجزیه و
تحلیل قرار داده، با توجه به روابط موجود در غالب
خانواده‌ها، تصویری از روابط مطلوب را ترسیم
نماید.

در این مجموعه، روابط متقابل همه اعضای
خانواده، از خرد و کلان، همچنین، روابط
همسایگان، همسفرها و... با عنایت به قداست،
سلامت، شکوه و اعتلای کانون خانواده مورد بحث
و بررسی قرار گرفته است.

روان‌شناسی خانواده همسران برتر

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ ششم، تهران،
انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۲، (چاپ
اول، ۱۳۷۸)، ۱۹۲ ص، رقمی.

استاد افروز در این اثر کوشیده است تا اهم مسایل
مربوط به روان‌شناسی خانواده، همچنین، مهم‌ترین
عوامل تحکیم خانواده، زندگی خوشایند زوج‌ها،
ارتباط مطلوب همسران برتر، جاذبه‌ها و دافعه‌ها،
حقوق متقابل، آیین فرزندآوری و اصول کلی

نامناسب است، کاهش داده و آن را از بین برد.

استاد افروز در این اثر، طی پنج فصل، به این مباحث
پرداخته است:

نیازهای اساسی انسان / تفاوت‌های فردی تعلیم و
تربیت / سازش نیافتگی / کمرویی / و
«پرخاشگری» مؤلف در پایان هر بخش، ضمن
پرسش و پاسخ، مطالب متنوعی در موضوع
تصحیح رفتار ارایه کرده است.

دو پیوست کتاب نیز شامل: مجموعه پرسش و
پاسخ‌های تربیتی و نیز فهرست کتاب‌های مناسب
برای مطالعه و آگاهی بیشتر خوانندگان است.

**مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و آموزش و پرورش
کودکان استثنایی**

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ ۲۴، تهران،
موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۵،
(چاپ اول ۱۳۷۴)، ۲۷۲ ص، وزیری.

در گذشته دور، در جوامعی نظیر «اسپارت»،
کودکان به اصطلاح غیرعادی و ناقص‌الشکل را در
بدو تولد می‌کشتند و بهره‌کشی و سوءاستفاده از

فرزندپروری را با توجه به مبانی دانش روان شناسی و اصول ارزشی اسلامی مورد بحث و بررسی قرار دهد.

عناوین فصول هشتگانه این اثر عبارتند از:

همسران برتر لباس همديگرند/ همسران برتر و گيراترين جاذبه ها/ همسران برتر و اندیشه فرزندآوری/ همسران برتر و اندیشه فرزندپروری قبل از تولد/ همسران برتر و فرزندان خردسال و نوجوان/ و «همسران برتر، وظایف و حقوق متقابل»

مباحثی در روان شناسی و تربیت کودکان و نوجوانان

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ دهم، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۴، (چاپ اول، ۱۳۷۸)، ۱۳۱ ص، رقمی.

استاد افروز در این اثر، ضمن بر شمردن ویژگی های رشد جسمانی و تحول روانی کودکان در مراحل مختلف زندگی و تبیین نیازهای زیستی، روانی، ذهنی و اجتماعی آنها، «تربیت» را مستلزم برنامه ریزی و تلاش مستمر برای حسن تأمین آن نیازها دانسته است.

مؤلف با اشاره به نظریات «آبراهام مازلو» درباره هرم نیازهای اساسی انسان، تأمین نیازهای زیستی، امنیت، تعلق و... را عامل مهمی در جهت کسب تجارب جدید و انگیزه های رشد دانسته است.

دکتر افروز در این اثر مباحث روان شناختی روز را با مبانی عمیق اسلامی غنا بخشیده و از آیات قرآن کریم و احادیث معصومین (ع) در روشنگری مسایل روان شناسانه به نیکی بهره برده است.

تربیت چیست؟ نیازهای / روش ها / کم توجهی و بیش فعالی در کودکان / تخیل بستر خلاقیت در کودکان و نوجوانان / روش های تقویت اعتماد به نفس / و «خانواده و اوقات فراغت کودکان» عناوین فصول دهگانه کتابند.

فرهنگ وازگان آموزشی، روان شناسی، توانبخشی استثنایی

تألیف: دکتر غلامعلی افروز - ماندانا عبادی. چاپ اول، تهران، مؤسسه فرهنگی - پژوهشی فاران، ۱۳۷۹، ۴۲۳ ص، حبیبی.

اثر حاضر، به گفته مؤلفین، محصول تلاشی ۱۴ ساله جهت ارائه مرجعی ارزشمند برای پاسخ گویی به همه کسانی است که به نوعی با آموزش و روان شناسی استثنایی و توانبخشی سروکار دارند. مؤلفین در این اثر کوشیده اند تا همه واژه های تخصصی را تا حد امکان به ساده ترین و شیواترین شکل ترجمه و تفسیر کنند و در مواردی برای بهره مندی بیشتر، واژه های کلیدی این واژه نامه را با استفاده از حروف سیاه و درشت تر به یکدیگر ارجاع دهند.

واژه های گردآوری شده در این کتاب، به گفته پدیدآورندگان، از میان صدها کتاب نوشته شده توسط کارشناسان و متخصصان این رشته انتخاب شده است.

عقب ماندگی ذهنی / طبقه بندی کودکان و نوجوانان آهسته گام / علل عقب ماندگی ذهنی و روش های پیشگیری / اهداف آموزشی و ویژگی های کودکان آهسته گام / اصول آموزش و توانبخشی کودکان و نوجوانان آهسته گام و «تجزیه و تحلیل تکلیف درسی و طرح درس» عناوینی از فصول دهگانه این کتابند.

روش تهیه آزمون هوش

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. دکتر حیدرعلی هومن. چاپ دوم، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۰، (چاپ اول، ۱۳۸۰)، ۱۴۶ ص، وزیری.

اصطلاح «هوش» در زمینه های مختلف با معانی گوناگونی به کار می رود. برای مثال، زیست شناسان در تعریف خود از هوش، معمولاً به «سازش و بقا»، فلاسفه بر «اندیشه های مجرد» و متخصصان تعلیم و تربیت بر «توانایی یادگیری» تأکید دارند. اصطلاح هوش نزد روان شناسانی که در رشته های مختلف تخصص دارند، یا دارای توجیهات نظری گوناگونی هستند نیز معانی متفاوتی دارد. شاید بهترین تعریف تحلیلی توسط دیو و کسلر ارائه شده که گفته است: هوش یعنی تفکر عاقلانه، عمل منطقی و رفتار مؤثر در محیط «تاریخ اندازه گیری های روانی و تربیتی در قرن بیستم به قول شرندایک در واقع تاریخ کشف و اختراع ابزارها و روش های اندازه گیری است که به طریقی استاندارد و تحت شرایط یکسان، رفتارهایی را که منعکس کننده خصیصه های افراد است آشکار کرده، مورد سنجش قرار می دهد. گزاره نیست اگر گفته شود هیچ یک از زمینه های روان شناسی به اندازه روان سنجی و اندازه گیری های روانی و تربیتی، اثر اجتماعی نداشته است. با درک چنین ضرورتی، استاد افروز و همکارانش در سالهای آغازین انقلاب برای اولین بار در ایران طرحی در همین زمینه - مقیاس معتبری جهت سنجش هوش کودکان و نوجوانان ایرانی - با توجه به فرهنگ جامعه اسلامی کشورمان ارائه کرده و با پذیرش مسوولیت تام استاندارد ساختن هوش آزمای تهران استفرد بین (TSB)، روش تهیه این آزمون را در این اثر به تفصیل شرح داده اند.

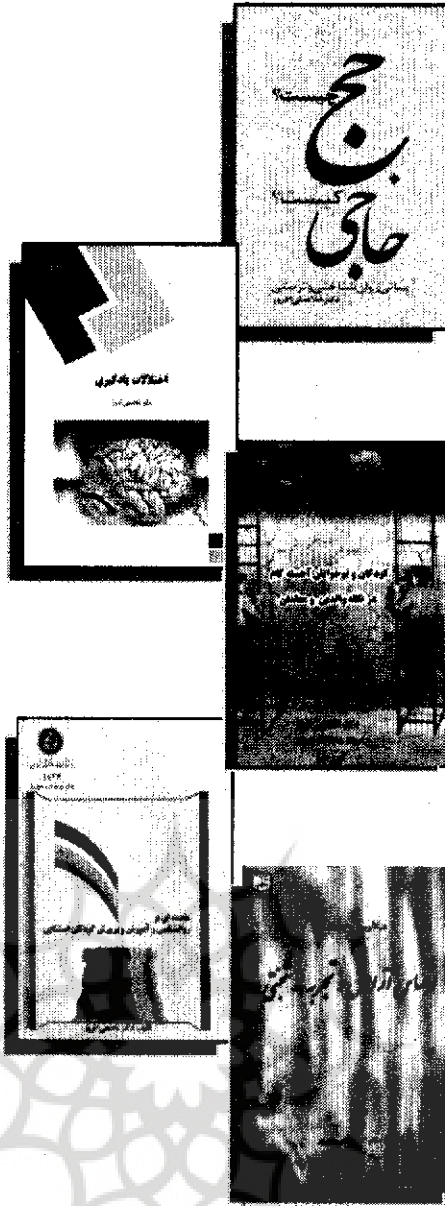
کتاب حاضر دارای پنج فصل، همراه با جداول متعدد چند و فهرست است.

روان شناسی شایعه و روشهای مقابله

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ سوم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۳، (چاپ اول، ۱۳۷۵)، ۶۵ ص، رقمی.

نظریه پردازان علوم ارتباطات در موجزترین عبارت، در تعریف «شایعه» گفته اند:

«اهمیت مسأله X ابهام در جامعه = شایعه»

روان شناسی و توانبخشی کودکان آهسته گام

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ نهم، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۱، (چاپ اول، ۱۳۷۹)، ۲۰۵ ص، وزیری.

«کودکان آهسته گام» تعبیر دیگری از کودکان عقب مانده ذهنی است که در زمره کودکان استثنایی قرار دارند. این کودکان به لحاظ ویژگی های خاص جسمانی، ذهنی، عاطفی و روانی، در برخورداری مطلوب از تسهیلات و امکانات مختلف جامعه، بویژه آموزش و پرورش، نیازمند توجه و حمایت فوق العاده اند. ایجاد گرایش و رشته های جدید کودکان استثنایی در دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری، در برخی دانشکده های روان شناسی و علوم تربیتی کشورمان، علیرغم محدودیت منابع مورد نیاز و کمبود نیروی انسانی متخصص و متعهد کافی، گامی اساسی، بسیار ضروری و پراهمیت در این زمینه است. کتاب حاضر، مقدمه ای است در امر شناخت ویژگی های، علل پیشگیری، تعلیم و تربیت و بازپروری کودکان آهسته گام.

استاد افروز در اثر حاضر، شایعه را از منظری روان‌شناسانه مورد بررسی قرار داده و روش‌های مقابله با این پدیده را توضیح داده است.

«شایعه» بنا به تعریف: خبر یا اطلاعات تأیید نشده‌ای است که مورد توجه گروه یا جمعیت خاصی است. به عبارت دیگر، شایعه، طرح و شیوع خبر یا ادعایی است که همواره هاله‌ای از شک و تردید آن را پوشانده است. شایعه عمدتاً مربوط به وقایع و رویدادهای مهم، اشخاص مشهور، مسوولان، مردم، سازمان‌ها و نهادهاست.

مبانی روان‌شناختی شایعه/ چگونه و چرا شایعه انتشار می‌یابد؟/ ویژگی افراد شایعه‌پذیر و شایعه‌جو/ انگیزه‌های شایعه‌پردازی/ انواع شایعات/ روش‌های پیشگیری و کنترل شایعات/ و «کنترل شایعه در شرایط بحران» برخی از عناوین ده‌گانه این اثرند.

حج چیست؟ حاجی کیست؟ مبانی روان‌شناختی و تربیتی

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۳، ۲۱ ص، پالتویی. در این اثر، مؤلف نخست‌طی بحثی کوتاه به تأکید اسلام بر عقل و تعقل در امور پرداخته و سپس به فلسفه برخی از احکام و عبادات اسلامی اشاره کرده با توجه به روح نماز، وضو، روزه و حج، جنبه‌های تربیتی و سازنده این گونه عبادات را با بیانی نرم و لطیف ارایه کرده است. البته جای آن بود که مؤلف محترم در این اثر با وفاداری به عنوان کتاب، بیشترین بحث را به «حج و حاجی» اختصاص می‌داد، در حالی که بیش از نیمی از اثر درباره مباحث دیگر است.

روش‌های پرورش احساس مذهبی نماز در کودکان و نوجوانان

نویسنده: دکتر غلامعلی افروز. چاپ نهم، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۴، (چاپ اول، ۱۳۸۳)، ۴۵ ص، رقمی.

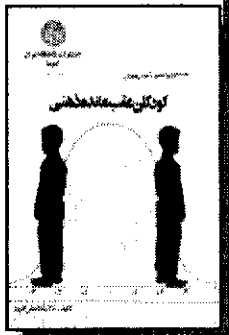
احساسات و عواطف مهم‌ترین نقش را در تکوین شخصیت، تنظیم هدف‌ها و برنامه‌های زندگی و روابط فردی و اجتماعی دارند. پرورش احساس مذهبی در کودکان، کاری بس ظریف، حساس و در عین حال، بسیار ساده و آسان است. بی‌تردید همه کودکان فطرتاً استعداد پذیرش و انجام تکالیف مذهبی را دارند، اما آنچه مهم است، چگونگی روش‌های آرایه یا عرضه نمودن اسباب رشدی آیین الهی است.

نوشته حاضر، تلاشی در جهت تبیین برخی از روش‌های پرورش احساسات مذهبی - بویژه نماز - در کودکان و نوجوانان است.

نقش الگوهای رفتاری در پرورش احساسات مذهبی/ تقلید از الگوها و استقرار عادات جدید در کودکان و نوجوانان/ تعظیم و تکریم نماز توسط

در بخشی از این تحلیل می‌خوانیم: «محمد بیجه» ۲۳ ساله در خانواده‌ای به دنیا آمد که فقر فرهنگی همراه با فقر اقتصادی و محرومیت عاطفی بر آن حاکم بوده است. مادر وی مریض و پریشان حال بود و پدرش عصبانی مزاج، مستبد، دیکتاتور منش، تنبیه‌گر و شاغل در کوره‌های آجرپزی.

بیجه در اوایل سنین کودکی، مادرش را از دست می‌دهد و زندگی‌اش با پدر نامهربان و خشن و سپس با زن پدر ادامه می‌یابد. او با خلأ شدید عاطفی و عقده شدید روانی، ناامنی درونی و اضطراب فراوان، پایه مدرسه می‌گذارد و برغم ظرفیت قابل توجه هوشی، به خاطر نابسامانی خانوادگی و عدم حمایت پدر، موفق نمی‌شود تا بیش از پنجم ابتدایی تحصیل کند. سرانجام، بیجه همراه خانواده از تربت حیدریه به منطقه پاکدشت کوچ می‌کند و... با این همه، پرسش مهم این است: آیا همه این شرایط می‌تواند توجیه‌کننده یا مجوزی برای جنایات بسیار او باشد؟

چکیده‌ای از روان‌شناسی تربیتی کاربردی

نویسنده: دکتر غلامعلی افروز. چاپ هشتم، تهران، انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۴، (چاپ اول، ۱۳۷۹)، ۳۲۷ ص، رقمی.

استفاده از یافته‌های روان‌شناسی در فرآیند یادگیری، آشنایی با عوامل مؤثر در فراگیری و درک بهتر مطالب، شناخت علل فراموشی و روش‌های تقویت حافظه، اصول خلاقیت و نوآوری، روش‌های مقابله با بی‌اشتهایی تحصیلی و اضطراب امتحان، از مباحث اساسی روان‌شناسی تربیتی کاربردی است که استاد افروز در فصول متنوع این کتاب به آنها پرداخته است.

روان‌شناسی و شاخه‌های آن / یادگیری / سطوح مختلف یادگیری / اختلالات خاص در فرآیند یادگیری / فرآیند یادگیری و امتحان / «مبانی روان‌شناختی آداب مسجد و مدرسه» عناوینی از فصول ده‌گانه این اثرند.

اصول و روش‌های پیشگیری از معلولیت‌ها

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۴، ۱۱۷ ص + ۸ ص انگلیسی، وزیر.

امروز با پیشرفت علوم و فنون، علل بسیاری از نارسایی‌های ذهنی و جسمی کودکان در هنگام تولد، شناسایی شده است. محققان در بررسی علل عقب‌ماندگی به بیش از دوهزار علت اشاره کرده‌اند، اما هنوز هم برخی از علل عقب‌ماندگی ذهنی، ناشناخته مانده و تلاش و تحقیق بیشتری را می‌طلبد، برای مثال، در زمینه پدیده سندرم داوون (منگولیسیم)، دانشمندان علوم زیستی، متخصصان ژنتیک و روان‌شناسان محقق، تاکنون به بسیاری از علل اشاره کرده‌اند، اما هنوز علت اصلی آن

الگوهای رفتاری / توام کردن نماز با تجارب متنوع و خوشایند برای کودکان و نوجوانان / توجه به توانمندی‌های کودکان و نوجوانان در اقامه نماز / «سادگی» زیبایی و گیرایی مساجد و نمازخانه‌ها» عناوینی از مطالب این اثرند.

بیجه چرا جانی شد؟

تحلیلی از رگه‌های شخصیتی بیجه، عامل قتل‌های زنجیره‌ای کودکان پاکدشتی.

نویسنده: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، انتشارات راه تربیت، ۱۳۸۴، ۳۶ ص، رقمی.

قتل‌های زنجیره‌ای پاکدشت در جنوب شهر تهران، به ویژه در نیمه اول سال ۸۳ توسط جوانی با شهرت «بیجه» حادثه تلخ، ناگوار و تکان‌دهنده‌ای بود که نه تنها جامعه ایران اسلامی را سخت متأثر نمود، بلکه توجه رسانه‌های جهانی را هم به خود جلب کرد. استاد افروز در اثر حاضر با بهره‌گیری از یافته‌های حاصل از مصاحبه روان‌شناختی با «بیجه» در زندان و رامین، زمینه‌های اصلی وقوع این جنایات وحشتناک و رگه‌های شخصیتی «بیجه» را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

مشخص نشده است.

دکتر افروز در کتاب حاضر، چکیده ای از یافته های پژوهشی در قلمرو علل اصلی معلولیت های کودکان و نوجوانان شهری و روستایی را ارائه کرده است.

میزان و فراوانی عقب ماندگی ذهنی در کشورهای جهان / فراوانی و علل ناشنوایی در کشورهای مختلف جهان / میزان فراوانی و علل نابینایی در کشورهای جهان / چکیده ای از مطالعات انجام شده در مورد علل معلولیت های کودکان و نوجوانان در مناطق مختلف ایران / و «پیشگیری از معلولیت ها» چند عنوان از فهرست بلند این اثر است. کتاب دارای ۱۴ جدول و هشت نمودار است.

کودکان و نوجوانان آهسته گام در نگاه والدین و معلمان

نویسنده: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، مؤسسه احیای کودکان استثنایی، ۱۳۸۴، ۱۰۵ص، رقمی.

استاد افروز درباره شناخت ویژگی های دانش آموزان آهسته گام می گوید: «... درصد قابل توجهی از دانش آموزان کلاس های مقاطع ابتدایی و راهنمایی به دلیل کندی محسوس کنش های ذهنی، قادر به رقابت آموزشی با همسالان خود نیستند و فرایند یادگیری در آنها به آرامی صورت می پذیرد. دانش آموزان آهسته گام، عموماً مطالب درسی را دیر یاد می گیرند و اگر کتاب های آموزشی کار بردی نباشد، آنها را زود فراموش می کنند.»

دکتر افروز در روشنگری مفاهیم درست همین عارضه می گوید: عقب ماندگی ذهنی، بیماری نیست، مرض نیست، بیماری روانی نیست، حتی اختلال خاص یادگیری هم نیست، بلکه «اختلال عام» در مجموعه دستگاه عصبی و تأخیر در رشد عمومی و یادگیری هاست. علل عقب ماندگی ذهنی را می توان در جریان انتقال صفات ارثی (عوامل ژنتیکی) به هنگام تشکیل نطفه، در دوران مختلف بارداری، زمان حساس تولد، در مرحله بسیار مهم شیر خواری و مراحل دیگر رشد و شرایط آن جست و جو کرد.

مفاهیم علمی و برجسب های ذهنی / ویژگی های زیستی، حسی و حرکتی کودکان آهسته گام / و «ملاحظات بهداشتی و پزشکی در مورد کودکان و بزرگسالان با نشانگان داون» برخی از عناوین فهرست این اثرند.

مبانی روان شناختی احساس آرامش و تجربه خوشبختی

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، نشر یسپرون، ۱۳۸۵، ۹۴ص، رقمی.

سخن مشهوری است که «اضطراب» بیماری شایع قرن ماست، اما چگونه و از چه طریق می توان

نموده و زمینه همسرگزیزی و همسرستیزی و جدایی و طلاق را فراهم می نماید.

مبانی روان شناختی روابط زن و شوهر از منظر پیامبر اعظم حضرت محمد(ص)

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۵، ۵۹ص، رقمی.

در سال پیامبر اعظم(ص)، بسیاری از نویسندگان متعهد و مسلمان، فراخور اندیشه و تخصص خود، آثاری در پیوند با آموزه ها و شخصیت آخرین سفیر حضرت حق، محمدمصطفی(ص) پدید آوردند. اثر حاضر نیز در همین زمینه و از منظر استادی روان شناس، سویه های ظریف رابطه زن و شوهر از منظر پیامبر اعظم(ص) نگریسته شده است.

رابطه زن و شوهر زیباترین و کامل ترین رابطه در گستره هستی / اهمیت ازدواج / انتخاب دقیق و ازدواج آسان / مقام و منزلت زن از نگاه پیامبر(ص) / ملاطفت با همسر / و «پیامبر اعظم(ص) و اصول حاکم بر روابط فاطمه و علی علیهما السلام» برخی از عناوین نه گانه این اثر مختصر و مفید است.

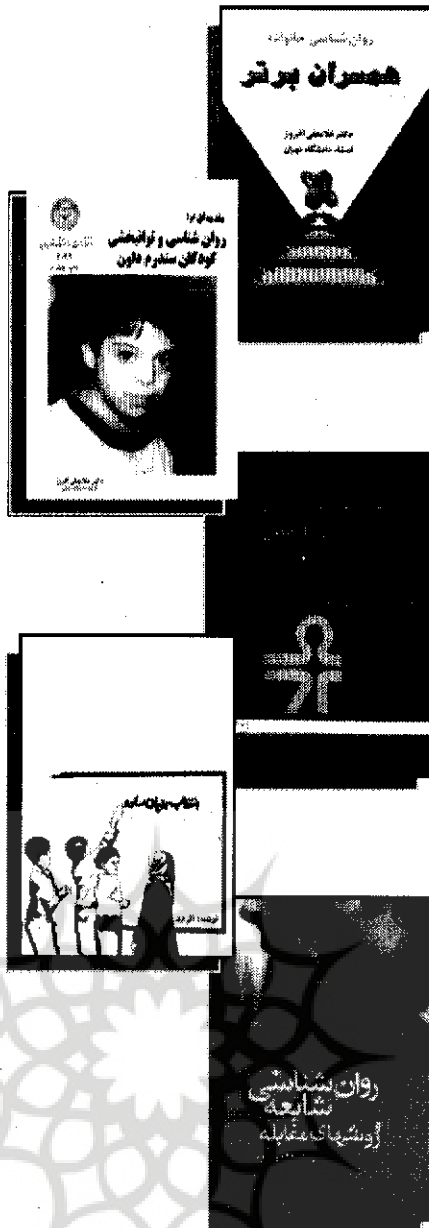
اختلالات یادگیری

تألیف: دکتر غلامعلی افروز. چاپ اول، تهران، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۵، ۲۰۴ص، وزیری.

مسأله ناتوانی در درک و یادگیری مطلوب برخی از مطالب توسط درصد قابل توجهی از کودکان و دانش آموزان و بعضاً دانشجویان، در سال های اخیر به طور فوق العاده ای مورد توجه متخصصان و کارشناسان تعلیم و تربیت قرار گرفته است.

بنا به تعریف دکتر افروز، در واقع اصطلاح «ناتوانی یادگیری» به یک نوع نارسایی شناختی در یک یا چند فرآیند ذهنی در حوزه درک صحیح زبان گفتاری، نوشتاری، شنیداری، شنیداری، فکر کردن، خواندن، نوشتن، هجی کردن و محاسبات ریاضی مربوط می شود. از همین رو در ادبیات فریبوط به این گونه افراد که به رغم آن که از نظر هوشی و قدرت بینایی و شنوایی مشکلی ندارند، اما در یادگیری برخی مواد درسی یا درک برخی مفاهیم با مشکل مواجه هستند، از اصطلاحات گوناگونی همچون: اختلال جزئی درکنش های مغز، اختلال در ادراک پردازش اطلاعات، ناتوانی در ادراک، ناتوانی یادگیری، نارساخوانی و نظایر آن استفاده می شود. اصطلاح «ناتوانی در یادگیری» اولین بار در سال ۱۹۶۲ توسط «ساموئل کرک» مطرح شد و از آن تاریخ، این اختلال مورد بحث و اظهار نظرهای متفاوت بوده است.

استاد افروز در این اثر، طی هشت فصل، چکیده ای از یافته های علمی و تجارب ارزشمند حرفه ای در قلمرو روان شناسی، آموزش و توان بخشی کودکان با اختلالات خاص یادگیری را مورد بحث قرار داده است.

زمینه های اضطراب را در خود از بین برد تا به آرامش و خوشبختی رسید؟ استاد افروز در اثر حاضر، با معرفی عوامل اختلال را در روند آرامش و خوشبختی، این مبانی را در «مثبت اندیشی»، «مطلوب اندیشی»، «امیدبخشی و عفو و بخشایش»، «ساده زیستی»، «گشاده رویی»، «خیر خواهی»، «تألیف قلوب»، «قدرشناسی»، «صدافت و صراحت»، «تلاش و آفرینندگی» و «توکل به خدا» دانسته است.

استاد افروز به عنوان یک روان شناس با تجربه معتقد است که پریشانی روان، اضطراب و افسردگی های حاصل از اعتیاد الکترونیکی به همراه خلأهای عاطفی و بی اشتیاهی تحصیلی، سلامت روانی و رشد مطلوب شخصیت بسیاری از نوجوانان و جوانان در کشورهای مختلف از جمله ایران اسلامی را مختل نموده است. به همین جهت تخصص های تازه ای در حوزه روان شناسی و مشاوره برای درمان معتادان الکترونیکی ایجاد شده است. وی می گوید: تماشای فیلم های مهیج نفسانی از شبانگاه تا سپیده صبح، به مثابه آفت حیات مشترک، زندگی مطلوب و آرامش گرانه زوج های جوان را مختل

● ترجمه در لکت زبان

تألیف: ملک فریزر. ترجمه: دکتر غلامعلی افروز. چاپ سوم، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۶ (چاپ اول، ۱۳۶۹)، ۲۱۲ ص، وزیری.

لکت زبان عمدتاً یک پدیده روانی- حرکتی و کودکانه است و قبل از سنین نوجوانی، بیش از ۸۰ درصد کودکانی که لکت دارند، به گونه‌ای بهبودی حاصل می‌کنند. حال اگر این لکت کودکانه که در غالب موارد آغاز آن در سنین ۲ تا ۴ سالگی و سن ورود به دبستان است، ادامه یافته و در دوره نوجوانی احتمالاً تشدید شود و در دوره جوانی نیز به طور وسیع و پیشرفته تظاهر کند، جای تأمل بسیار دارد.

کتاب خوددرمانگری در لکت زبان، تألیف ملک فریزر با استفاده از تجربه شخصی مؤلف گفته‌ها و نوشته‌های افراد مختلف و بعضاً بسیار مشخص شده تعدادی از آنها خود لکت داشته‌اند، تألیف و سعی شده این روش درمانی از طریق برنامه جامع خوددرمانی ارائه شود.

دکتر افروز مترجم این اثر، برای جامعیت بیشتر کتاب، یک فصل نیز با عنوان ملاحظات پیرامون لکت زبان به آغاز این اثر افزوده و در آن، تجربیات و یافته‌های خود را هم ارائه کرده است.

ملاحظات دربار خوددرمانی/ مبنا و برنامه خوددرمانی/ دستورالعمل‌های مهم/ شرح و دستورالعمل‌ها و برنامه‌های اجرایی خوددرمانی/ و «مروری بر نحوه اجرای برنامه» عناوین شش فصل کتاب را تشکیل می‌دهند. در پایان کتاب بخش ضمیمه (صفحات ۱۹۰ تا ۲۱۲)، نیز مطالب مفیدی درباره شرح و علل لکت زبان کودک و نیز اسامی نویسندگانی که از نظرات و آثارشان در این کتاب استفاده شده، همراه با منابع مورد استفاده آمده است.

● کودک استثنایی در مدرسه عادی

نویسنده: پرفسور لی براتلند نیلسن. ترجمه و توضیح از: دکتر غلامعلی افروز. محمود میرنسب. چاپ اول، تهران، ۱۳۷۹، ۲۵۹ ص، رقعی.

پرفسور لی براتلند نیلسن فارغ التحصیل دانشگاه برکلی است. وی دارای بیش از ۲۵ سال سابقه تدریس در سطوح مختلف، از ابتدایی تا دانشگاه بوده و بیشترین تجربه‌اش در زمینه کودکان استثنایی است. پرفسور نیلسن درباره جایگزینی و آموزش کودکان استثنایی در مدارس عادی، تلاش‌های قابل توجهی داشته است. او در این اثر، ناتوانی‌های اصلی کودکان استثنایی را به ترتیب الفبا، از «آغازی» به مفهوم (اختلال کامل یا جزئی در توانایی زبان گفتاری یا نوشتاری مفهوم)، تا «اختلال کاربرد پردازش بینایی» را مطرح کرده، اطلاعات ارزنده‌ای

تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۱، ۲۴۳ ص، رقعی.

«نیل اروین» در این اثر، با ظرافت خاصی به بررسی شبکه ارتباطی کودک و نوجوان با اطرافیان خویش پرداخته است. ظرفیت اجتماعی کودکان و نوجوانان در طی تحول و نیز چگونگی عمق‌یابی این ارتباطات، از جمله مباحثی است که در این اثر مورد توجه قرار گرفته است.

کتاب توسط یکی از روانشناسان برجسته به رشته تحریر درآمده و عمدتاً مبتنی بر یافته‌ها و تحقیقات کاربردی در قلمرو روان‌شناسی اجتماعی و ماهیت تکوین پیوندهای دوستی در دوران کودکی و نوجوانی است.

نکته مهم و در خور یادآوری این‌که اثر حاضر در بسیاری موارد مبتنی بر تجربیات و مشاهدات مؤلف در جوامع غربی است و طبعاً نمی‌تواند در جوامع دیگر روایی داشته باشد.

خوشبختانه این موضوع را مترجمان اثر در جای جای کتاب و در پانویس‌های روشنگر خویش توضیح داده‌اند.

پیوندهای دوستی در کودکی و نوجوانی/ الگوهای تعامل اجتماعی/ و «بهبود بخشیدن به روابط همسالان» برخی از عناوین هشتمین کتاب را تشکیل می‌دهند.

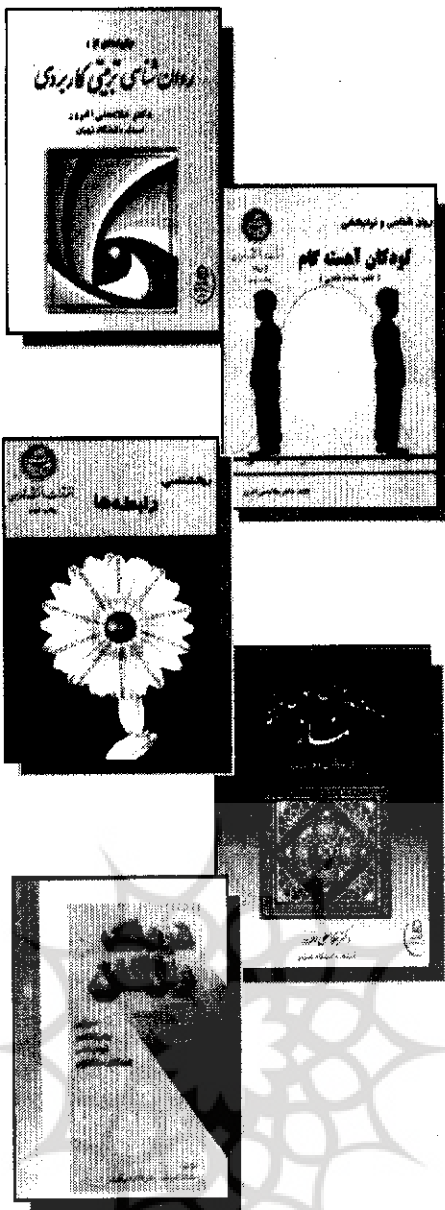
● راهنمای والدین کودک و لکت زبان

تألیف: دکتر استانی این ورث. جین فریزر. مقدمه، ترجمه و توضیح از: دکتر غلامعلی افروز. چاپ دوم، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۴ (چاپ اول، ۱۳۸۳)، ۱۲۶ ص، رقعی.

بیشتر کودکان در حدود یک سالگی اولین کلمات را بر زبان می‌آورند و در حدود دو سالگی جملات ساده را به تدریج به کار می‌گیرند. همراه با رشد ذهنی کودک، قدرت فراگیری او بیشتر می‌شود، دایره لغات و واژگان او گسترش می‌یابد و جملاتش طولانی‌تر و متنوع‌تر می‌شود. دادن پاسخ رسا به سؤالات وی، گوش دادن به برنامه‌های رادیویی، تماشای برنامه‌های تلویزیون، خواندن کتاب برای کودک، بازی کلامی و اجتماعی و مهمتر از همه، گوش دادن به صحبت‌های کودک و هم‌صحبتی با او، نقش مهمی در تقویت گسترش زبان و مهارت کلامی دارد.

کتاب حاضر که حاصل نظریات و راهنمایی صاحب‌نظران و محققان اختلالات گویایی است می‌تواند راهنمای خوبی برای والدینی باشد که نگران سلامت کلامی فرزندانشان هستند. از آنجا که عده نسبتاً قابل توجهی از جوانان و بزرگسالان نیز گاهی دچار لکت می‌شوند، مطالعه این اثر می‌تواند برای آنها نیز مفید باشد.

چرا کودکان لکت پیدا می‌کنند/ بهبود یافتن لکت زبان/ ارتباط غیر کلامی/ و «کمک به کودکی که لکت دارد» برخی از عناوین فهرست این اثرند.

درباره ناتوانی‌های ویژه، برای مربیان ارائه داده است.

دکتر افروز در مقدمه این اثر آورده است: مطابق تعاریف و معیارهای تشخیصی، علمی قابل قبول جهانی، بیش از ده درصد کودکان و نوجوانان سنین مدرسه از نظر ذهنی و توان یادگیری، حسی، حرکتی و عاطفی با همسالان خود تفاوت قابل توجهی داشته و درگستره کودکان استثنایی قرار می‌گیرند.

وی افزوده است: بیش از ۹۵ درصد کودکان استثنایی که به خدمت ویژه آموزشی و توانبخشی نیاز دارند از حقوق حقه و بایسته و شایسته خود محروم‌اند. دکتر افروز در چنین شرایطی، با توجه به پهناوری جغرافیایی کشورمان با وجود هفتاد هزار روستا و عدم امکان توسعه مدارس ویژه در نقاط مورد نیاز، جایگزینی مطلوب و حساب شده جمعیت قابل توجهی از کودکان استثنایی را در کلاسها و مدارس عادی امری اجتناب‌ناپذیر دانسته است.

● پیوندهای دوستی در کودکان و نوجوانان

تألیف: نیل اروین، ترجمه و توضیح از: دکتر غلامعلی افروز، مریم قربان‌خانی. چاپ اول،